

Nederlandse
Catalogus Groenblauwe diensten
2015

Verantwoording

Titel:

Nederlandse Catalogus Groenblauwe diensten

Datum:

December 2015 - 2^e herziene versie

Oktober 2018 - wijzigingen i.v.m. Europees goedkeuringstraject

Contact:

BIJ12

Herman Cohen Stuart Herman.CohenStuart@bij12.nl

Deze Catalogus is mogelijk gemaakt dankzij intensieve samenwerking met de Dienst Landelijk Gebied, de Europese Commissie en een financiële bijdrage van de 12 provincies in Nederland.

Voorwoord

Het landelijke gebied van het dichtbevolkte Nederland wordt zeer gewaardeerd om zijn natuur, om zijn cultuurlandschap en als oase van rust en ruimte voor de burger. Natuur en landschap (inclusief water) is niet alleen een productiefactor voor voedsel, maar vervult ook een maatschappelijke dienst vanwege zijn belevingswaarde en toekomstwaarde.

Daarom spannen de nationale en decentrale overheden in Nederland zich in om de kwaliteit van natuur en landschap te onderhouden en te verbeteren. Zij vragen daarbij bovenwettelijke inspanningen van grondeigenaren en -gebruikers. Voor deze groenblauwe diensten worden zij beloofd op basis van de werkelijke kosten.

De Europese Commissie heeft deze tweede herziene Catalogus Groenblauwe Diensten goetst aan de voorwaarden die de Commissie stelt aan staatssteun. Zij heeft positief geoordeeld over de Catalogus en uitgesproken dat er geen oneigenlijke financiële steun aan ondernemers wordt gegeven indien de Catalogus als basis wordt gebruikt voor regelingen voor Groenblauwe diensten. Wij zijn dan ook verheugd dat de Commissie heeft uitgesproken de regelingen die op basis van de Catalogus worden ontwikkeld niet langer te willen toetsen.

De flexibele systematiek zoals opgenomen in de Catalogus Groenblauwe Diensten laat transparant zien welke compensatie er maximaal mogelijk is voor de activiteiten en de gebruiksbepalingen die noodzakelijk zijn bij de realisatie van groenblauwe diensten. Met deze Catalogus zijn de overheden en grondgebruikers in staat om regionaal maatwerk te realiseren bij het contracteren van diensten.

De Catalogus biedt de Nederlandse overheden de duidelijkheid om binnen de richtsnoeren van staatssteun te kunnen werken.

Aan deze tweede herziene versie van de Catalogus zijn inhoudelijke bijdragen geleverd door de Taakgroep Index, de provincies, de Unie van waterschappen en de daarbij aangesloten waterschappen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
1. Inleiding	5
1.1. Werken met groene en blauwe diensten	5
1.2. Wat betekent deze Catalogus voor U?	6
1.3. Hoe werkt de Catalogus?	7
1.4. Relatie met SNL en ANLb2016	8
1.5. Leeswijzer	8
2. Europese kaders	8
2.1. Inleiding	8
2.2. Staatssteun	9
3. Clusterindeling voor maatwerk	10
4. Vergoedingen	11
4.1. Grondbeginselen	11
4.2. Vergoedingssystematiek	12
4.3. Investerings	13
4.3.1. Aanleg	13
4.4. Onderhoud	15
4.4.1. Rapportage	15
4.4.2. Professionalisering	16
4.5. Inkomstenderving	16
4.5.1. Inzet van grond	16
4.5.2. Opbrengstderving	16
4.5.3. Waardedaling	17
4.6. Transactiekosten	18
4.7. Baten	18
4.8. Bronnen voor bepalen tarieven	20
5. Handleiding	21
5.1. Algemene richtlijn	21
5.2. Eigen dienst toetsen	23
5.3. Eigen dienst samenstellen	24
5.4. Eigen dienst aanmelden	24
5.5. Toetsen van regelingen op basis van de Catalogus Groenblauwe Diensten	24
6. Beheer	26
6.1. Beheerorganisatie	26
6.2. Toegankelijkheid	26
6.3. Actualisatie tarieven Catalogus	26
6.4. Normen	26
Literatuurlijst	27
Bijlagen	29

1. Inleiding

1.1. Werken met groene en blauwe diensten

De Catalogus is een gereedschapskoffer waarmee overheden een regeling voor groenblauwe diensten kunnen ontwikkelen op het gebied van aanleg en beheer van natuur, landschap, water, recreatie en cultuurhistorie. Indien de overheden conform de Catalogus het beheer vormgeven mag ervan uitgegaan worden dat het beheer voldoet aan de voorwaarden op het gebied van staatssteun van de Europese Commissie.

Voor de ontwikkeling van natuur en landschap en de toegankelijkheid ervan wordt meer dan in het verleden een rol weggelegd voor particuliere grondgebruikers. Het gaat niet alleen om de door het Rijk aangewezen waardevolle natuur- en landschapsgebieden (Ecologische Hoofdstructuur (EHS)). Het besef dat ook buiten deze gebieden de bijzondere waarde van het buitengebied moet worden gekoesterd en versterkt, leeft volop. Provincies, gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties geven hier op tal van plaatsen invulling aan door het opstellen van landschapsbeleids- of ontwikkelingsplannen en bijbehorende stimuleringsregelingen.

Tegelijkertijd is ook het Europese landbouwbeleid in beweging. Door de hervorming van de gemeenschappelijke markt en het inkomstenondersteunende beleid is die ondersteuning losgekoppeld van de productie. De verwachting is dat bedrijven hierdoor meer gaan innoveren, zich beter op de markt richten, minder afhankelijk worden van inkomenssteun en dat er een productiewijze ontstaat waarbij het milieu en de natuur minder worden aangetast. Aan 30 % van de totale inkomenssteun die landbouwers kunnen krijgen, is de voorwaarde gekoppeld dat landbouwers milieuvriendelijke maatregelen nemen. Dit heet ook wel 'vergroening'. In het nieuwe landbouwbeleid moeten landbouwers rekening houden met andere belangen, zoals het behoud van het platteland, het milieu en de leefomstandigheden van dieren.

Hiermee is in de afgelopen jaren de basis gelegd voor groene en blauwe dienstverlening door particuliere grondeigenaren en –gebruikers. Onder diensten wordt dan verstaan *het leveren van bovenwettelijke publieke prestaties gericht op realisatie van maatschappelijke wensen op terreinen als natuur, landschap, waterbeheer en recreatief medegebruik*, waarvoor een kostendekkende vergoeding wordt gegeven.

Effectief en efficiënt omgaan met de levering van deze diensten vraagt gebiedsgericht maatwerk. De afgelopen jaren is lokaal of thematisch (water) een groot aantal verschillende, en soms complexe regelingen of diensten ontwikkeld. Initiatiefnemers hebben getracht deze regelingen te ontwikkelen binnen de kaders van de Europese vereisten ten aanzien van staatssteun. In de praktijk blijkt het echter dat deze regelgeving niet altijd juist wordt geïnterpreteerd. Daarnaast wordt ook in diverse regelingen een beroep gedaan op de mogelijkheid van Europese cofinanciering in het kader van het plattelandsontwikkelingsbeleid. De Europese Commissie, het toenmalige Ministerie van LNV, provincies, gemeenten en waterschappen hebben in het najaar van 2005 afgesproken om gezamenlijk een systeem te ontwikkelen waarmee regionaal, binnen de richtsnoeren van de staatssteun, regelingen met groenblauwe diensten kunnen worden ontwikkeld. De schat aan ervaring die is opgedaan met lopende en in ontwikkeling zijnde diensten en regelingen kon daarvoor worden aangewend. Het resultaat was de Catalogus Groenblauwe diensten die onder steunnummer N 577/2006 in februari 2007 door de Europese Commissie is goedgekeurd. Een actualisatie van de Catalogus is onder steunnummer N 323/2010 in juni 2011 goedgekeurd. Onderdeel

van de goedkeuring in 2011 was dat een onafhankelijk lichaam zou worden opgericht dat er op zal toezien dat de onder de Catalogus verrichte betalingen aan de eisen voldoen. In navolging hiervan is de Adviescommissie Catalogus Groenblauwe Diensten in het leven geroepen. Voorgenomen steunmaatregelen dienen vooraf aan deze commissie ter advies te worden voorgelegd, voordat van de Catalogus gebruik kan worden gemaakt. De steunmaatregelen met een positief advies van de adviescommissie worden opgenomen in het register op de website van de Catalogus Groenblauwe Diensten. Verder worden de steunmaatregelen via de reguliere transparantieplichtingen van de Europese Commissie gerapporteerd. Op die manier wordt geborgd dat de voorgenomen steunmaatregelen aan het goedkeuringsbesluit voldoen.

In verband met nieuwe Europese richtlijnen en verordeningen is de Catalogus geactualiseerd. Daarnaast zijn in deze versie van de Catalogus twee nieuwe clusters toegevoegd, namelijk voor Bedrijfssystemen en voor Blauwe diensten. De definities, bestaande clusters, het systeem van de Catalogus en de doelgroep van de Catalogus zijn ongewijzigd.

1.2. Wat betekent deze Catalogus voor U?

Ongeveer 40 regelingen en initiatieven, en meer dan 450 diensten op het vlak van waterbeheer, recreatief medegebruik, landschap, natuur en cultuurhistorie hebben model gestaan voor deze gemeenschappelijke, gestandaardiseerde cluster- en vergoedingssystematiek.

Voor de grondgebruiker, geeft de Catalogus de ingrediënten waarmee binnen de (Europese) randvoorwaarden een door een overheid gevraagde dienst kan worden samengesteld en geleverd. Het stelt overheden in staat om gebiedsspecifiek met deze Catalogus een regeling met groenblauwe diensten samen te stellen binnen de Richtsnoeren van de Europese Unie voor staatssteun in de landbouw- en de bosbouwsector en in plattelandsgebieden 2014-2020 (hierna: Richtsnoeren).

De Catalogus schrijft geen pasklare diensten voor, maar geeft clusters van activiteiten en bepalingen die kunnen worden toegespitst op een doelstelling of soort.

Als eenmaal een keuze voor bepaalde subsidiabele activiteiten is gemaakt, mag niet van de bijbehorende voorwaarden van de Catalogus worden afgeweken: de Catalogus betreft de voorwaarden waarmee de Europese Commissie heeft ingestemd. Het gebruik van de Catalogus vraagt daarom van de steunverlenende autoriteit de volgende vaardigheden:

- het kunnen koppelen van inhoudelijke doelstellingen aan activiteiten, gebruiksbepalingen en voorschriften;
- het kunnen verantwoorden van de doelmatigheid van de activiteiten, en de frequentie waarmee deze worden uitgevoerd;
- inzicht in voor staatssteun relevante EU-verordeningen;
- het kunnen verantwoorden van de opbouw van de (maximale) vergoeding voor een activiteit en de prijs-kwaliteitverhouding.

Er is gekozen voor een opzet die gebaseerd is op maximale vergoedingen voor de afzonderlijke activiteiten (aanleg, onderhoud) en gebruiksbepalingen (inzet van grond). Met deze gebruiksbepalingen en activiteiten kan een dienst worden samengesteld. Belangrijke uitgangspunten bij deze systematiek zijn:

Eenduidigheid

Een transparante en éénduidige vergoedingssystematiek voor activiteiten binnen de Europese randvoorwaarden geeft zekerheid en houvast voor de toepassing in de praktijk. Geen maximumvergoeding per dienst, maar een maximale vergoeding voor afzonderlijke activitei-

ten en gebruiksbepalingen, transparant en zuiver gedifferentieerd naar omgevingsfactoren zoals grondsoort, grondgebruik, materieel en transporttijden.

Flexibiliteit

Er is voldoende ruimte voor maatwerk door de verscheidenheid aan clusters en de differentiatie van activiteiten naar doelstelling en omstandigheden binnen het cluster. Zo kan optimaal worden ingespeeld op specifieke beheerdoelstellingen en/of lokale omstandigheden mits in overeenstemming met de vergoedingssystematiek. Ook is het mogelijk om jaarlijks de prijzen zoals ze in de Catalogus zijn opgenomen te actualiseren.

Jaarlijks kan de Catalogus worden geactualiseerd, op basis van veranderde omstandigheden, voortschrijdend inzicht of nieuwe clusters van initiatiefnemers.

1.3. Hoe werkt de Catalogus?

De Catalogus biedt provincies, gemeenten en waterschappen die Groenblauwe diensten willen stimuleren een juridisch kader aan waaronder staatssteunproof subsidie kan worden verleend. De Catalogus vloeit voort uit de wens van verschillende steunverlenende autoriteiten en organisaties om één enkel transparant juridisch kader te hebben op het gebied van staatssteunregels en –procedures. Dit zodat de vigerende staatssteunregels door verschillende overheden eenduidig worden geïnterpreteerd en toegepast. De Catalogus stelt de decentrale autoriteiten in staat steun te verlenen voor Groenblauwe diensten zonder de voorafgaande goedkeuring van de Europese Commissie, voor zover de overheden voldoen aan alle criteria, definities en procedures, met inbegrip van de minimale- en maximale steunbedragen, steunintensiteiten, tarieven en normen die vastgesteld zijn in de Catalogus. Zodoende wordt het aantal notificaties beperkt en kan tijdig op regionale behoeften worden ingespeeld.

Om Groenblauwe diensten aan te bieden en te subsidiëren op basis van de Catalogus, bevat deze heldere en door de Europese Commissie (EC) goedgekeurde spelregels betreffende de vergoedingsmogelijkheden voor verschillende clusters van activiteiten. De Catalogus vervult daarmee een paraplu-functie. Decentrale overheden hebben in Nederland op grond van de Provinciewet (voor provincies), de Waterschapswet (voor waterschappen) en de Gemeentewet (voor gemeenten) een autonome bevoegdheid om subsidies te verlenen. De algemene voorwaarden waaronder subsidie kan worden verleend volgen uit de Algemene wet bestuursrecht, Titel 4.2 (Subsidies), en decentrale verordeningen.

Een regeling dient in overeenstemming met de basisbeginselen van dienstverlening te zijn opgezet. Zo moet in lijn met het beginsel van "goed koopmanschap" de doelmatigheid en effectiviteit van groene en blauwe diensten controleerbaar en verifieerbaar zijn. Het is aan de overheden (vragers) om de afstemming tussen de activiteiten en de beleidsdoelstellingen voor het landelijke gebied in een deugdelijke dienst en regeling te borgen. Ditzelfde geldt ook voor de toepassing naar aandachtsgebieden en de wijze waarop de afspraken met de dienstverleners gestalte krijgen.

Om in de praktijk de toepassing van diensten in overeenstemming met de Europese richtlijnen en normen te laten verlopen is, gekoppeld aan de Catalogus, een speciale applicatie ontwikkeld. Deze applicatie zorgt ervoor dat een dienst alleen kan worden samengesteld conform de eisen en richtlijnen vanuit het perspectief van staatssteun en plattelandontwikkeling. De applicatie is te vinden op het Webportaal Natuur en Landschap, zie de weblink in paragraaf 6.2.

1.4. Relatie met SNL en ANLb2016

Zoals in paragraaf 1.1 al is aangegeven groeit het besef dat er ook buiten de Ecologische EHS nog waardevolle natuur en landschappen zijn, die gekoesterd en versterkt moeten worden. Voor de EHS zijn in de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL) landelijke beheertypen ontwikkeld. Voor de Plattelandsontwikkeling biedt POP3, in Nederland vertaald in ANLb2016, mogelijkheden. Voor de gebieden daarbuiten en voor regionaal maatwerk binnen de EHS die niet worden gedekt door de SNL of ANLb2016 is er de Catalogus Groenblauwe diensten. Alle instrumenten streven hetzelfde doel na: actief beheer en ontwikkeling van natuur en landschap waardoor kwetsbare soorten worden beschermd en zich kunnen ontwikkelen. De Catalogus Groenblauwe Diensten en SNL/ANLb2016 staan elkaar niet in de weg, overlappen niet, maar vullen elkaar aan, en versterken elkaar. Regelingen op basis van de Catalogus Groenblauwe diensten kunnen van toepassing zijn op terreinbeherende organisaties, agrariërs en particuliere beheerders.

1.5. Leeswijzer

Voor de grondgebruiker en overheid geeft de Catalogus de ingrediënten waarmee binnen de (Europese) randvoorwaarden een door een overheid gevraagde dienst kan worden samengesteld en geleverd. De Europese kaders hiervoor staan vermeld in hoofdstuk 2. Voor de toetsing of het samen stellen van een dienst zijn zowel de clusters als de vergoedingssystematiek benodigd. In hoofdstuk 3 worden allereerst de clusters nader toegelicht, in hoofdstuk 4 volgt dan een toelichting op de vergoedingssystematiek. De handleiding in hoofdstuk 5 geeft concrete voorbeelden voor de toepassing. Het beheer van de Catalogus komt in het laatste hoofdstuk ter sprake.

De in deze notitie gebruikte termen en definities zijn nader omschreven in bijlage C.

2. Europese kaders

2.1. Inleiding

De Catalogus biedt de basis voor staatssteunverlening door provincies en andere overheden op het gebied van zogenoemde groene en blauwe dienstverlening. Daarbij gaat het om dienstverlening verricht door ondernemers op het gebied van natuur, landschap, waterbeheer en toegankelijkheid van het landelijke gebied.

De Catalogus bevat een lijst met activiteiten of werkzaamheden die aan de orde kunnen zijn bij de verlening van groene of blauwe diensten. Voor iedere activiteit kan op basis van een uitgewerkte rekensystematiek de bijbehorende maximumvergoeding worden bepaald. De catalogus dient als toolkit voor provincies en andere overheden op grond waarvan zij via hun eigen instrumentarium pakketten kunnen samenstellen die voor subsidie in aanmerking komen.

De Catalogus bevat verschillende clusters specifieke activiteiten waaruit de steunverlenende autoriteiten kunnen selecteren. De Catalogus is de staatssteungrondslag en fungeert als een toolkit voor de subsidieverstrekker om activiteiten te selecteren, in overeenstemming met de geldende voorwaarden van de Catalogus. Het is de steunverlenende autoriteiten niet toegestaan om wijzigingen in deze activiteiten en subsidiecriteria aan te brengen of om aanvullende activiteiten onder de Catalogus te brengen. Alsdan valt de steunmaatregel niet onder de toepassing van de Catalogus. De Nederlandse autoriteiten borgen door middel van een

onafhankelijk lichaam in de vorm van een raadgevend bestuur dat voorgenomen steunmaatregelen overeenkomen met alle criteria van de Catalogus en het goedkeuringsbesluit. De maatregelen worden uitgevoerd door landbouwers, terreinbeherende organisaties (TBO's) of private landbeheerders die subsidies voor hun werk en kosten kunnen ontvangen.

De staatssteunregels zijn volledig van toepassing op de Catalogus. De Catalogus wordt door de Nederlandse overheid als steunmaatregel aangemeld bij de Europese Commissie overeenkomstig artikel 108 lid 3 VWEU. Nadat de Commissie de Catalogus heeft goedgekeurd, hoeft een overheid die een subsidiemaatregel uit de Catalogus toepast die betreffende maatregel niet meer bij de Commissie aan te melden. De overheid kan volstaan met melding van de regeling bij BIJ12, waarna de regeling door een onafhankelijke adviescommissie wordt getoetst op conformiteit met de Catalogus (zie paragraaf 5.4).

2.2. Staatssteun

Het goedkeuringsbesluit van de Europese Commissie met referentienummer SA.44848 (2017/N) maakt integraal onderdeel uit van de Catalogus. Daaruit volgt dat de Europese Commissie onder de Richtsnoeren van de Europese Unie voor staatssteun in de landbouw en de bosbouwsector en in plattelandsgebieden 2014-2020 (hierna: Richtsnoeren) goedkeuring heeft verleend voor de Catalogus.

Voor de interpretatie van het goedkeuringsbesluit is de correspondentie met de Europese Commissie van belang. Hierom is de volgende correspondentie met de Europese Commissie aan de Catalogus toegevoegd:

- R. Notitie toelichting wijzigingen Catalogus
- S. Overzicht clusters en afdelingen Richtsnoeren
- T. Overzicht bovenwettelijke activiteiten agromilieuverbintenissen
- U. Onderbouwing hogere steunbedragen beheermaatregelen
- V. Goedkeuringsbesluit met kenmerk SA. 44848 (2017/N) 26 oktober 2018

Verder is tijdens het notificatietraject verklaard dat op basis van de Catalogus geen steun mag worden verleend voor grote investeringsprojecten zoals bedoeld in 35 (31) van de Richtsnoeren.

3. Clusterindeling voor maatwerk

Vragers (overheden) en aanbieders van groene en blauwe diensten willen in kunnen spelen op lokale omstandigheden en beleidsdoelstellingen. Die verscheidenheid kan tot uitdrukking komen in een andere onderhoudsfrequentie, een andere combinatie van werkzaamheden, ander materieel, of een ander bouwplan. Om dit maatwerk mogelijk te maken is in de Catalogus gekozen voor een clusterindeling van activiteiten en bepalingen.

Een **cluster** is een ruimtelijk afgebakende eenheid. Per cluster zijn activiteiten, gebruiksbe-
palingen en voorschriften opgenomen waarmee de beheerdoelstelling kan worden behaald.
De beschrijving van het cluster bevat voor aanleg, onderhoud en de inzet van grond de ver-
wijzing naar de vergoedingsgrondslag en het desbetreffende onderdeel van de vergoedings-
differentiatie (bijlagen E en G).

Ter verduidelijking onderstaand praktijkvoorbeeld voor het *Cluster Akkerranden*:

Op akkerranden blijken, afhankelijk van locatie en doelstelling, diverse accenten in het be-
heer te worden gelegd: vogelsoorten, vlinders, akkerflora of het milieuaspect. In de Catalo-
gus is het sub-cluster akkerrand beschreven naar aard en bovengenoemde beheerdoelstel-
ling, het bevat de activiteiten en basisvoorschriften voor inrichting en beheer, evenals even-
tuele gebruiksbe-
palingen voor de inzet van grond (bv. het creëren van een foeragege-
bied). Op basis van deze activiteiten en gebruiksbe-
palingen kan dan door maatwerk de
"groene dienst akkerrand" voor die specifieke locatie en/of doelstelling worden opgesteld.
Het gaat dan bijvoorbeeld om de frequentie van het maaien, maatvoering en het al of niet
inzetten van grond.

In de Catalogus worden de volgende hoofdclusters onderscheiden:

I Cluster Natuur op landbouwgronden

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

III Cluster Cultuurhistorie

IV Cluster Natuur

V Cluster Educatie en Professionalisering

VI Cluster Blauwe diensten op landbouwgronden

Elk hoofdcluster kent een of meerdere sub-clusters. In bijlage D is per (onderdeel van een)
cluster een beschrijving opgenomen.

4. Vergoedingen

4.1. Grondbeginselen

De vergoedingssystematiek voor een dienst is gebaseerd op de beginselen van het plattelandontwikkelingsbeleid en de relevante wetgeving op Europees en (inter)nationaal niveau. Het betreft de navolgende basisbeginselen.

1. *Uitsluitend en alleen betalen voor inspanningen die verder gaan dan wat wettelijk verplicht is en in normen is vastgelegd (Base-line)*. Het betreft zowel de cross compliance vereisten, als de minimumeisen voor gebruik van mest en gewasbeschermingsmiddelen, als verplichte vergroening, als andere relevante verplichte eisen vanuit de Nederlandse wetgeving;
2. *Uitsluitend en alleen betalen voor iets dat niet kosteloos kan worden geleverd*. Betalingen zijn alleen gerechtvaardigd wanneer dit nodig is om levering van publieke diensten te bevorderen (ten behoeve van de samenleving) en wanneer dit dus niet aan de markt kan worden overgelaten;
3. *Weten waarvoor betaald wordt (goed koopmanschap)*. Clusters moeten op de juiste wijze worden opgezet, zowel wat betreft doeleinden als de uitvoering ervan, ze moeten verifieerbaar en controleerbaar zijn.
4. *Steun voor de één mag de ander niet schaden (geen concurrentievervalsing)*. Maximumbedragen voor overheidssteun genoemd in relevante verordeningen gelden voor alle clusters op het vlak van plattelandontwikkeling, ongeacht of de bron zich op nationaal of internationaal niveau bevindt.

Vergoedingen voor diensten dienen op grond van deze principes gestalte te krijgen. Dat betekent dat de in deze Catalogus genoemde vergoedingen zijn gebaseerd op het betalen voor extra kosten (dus ook extra arbeid), gedeelde inkomsten en reële transactiekosten die het gevolg zijn van de uitvoering van de cluster, waarbij ook eventuele baten moeten worden verdisconteerd. Hierbij overigens de kanttekening dat indien de overheidstransactiekosten wil vergoeden, deze kosten conform artikel 224 van de richtsnoeren op overtuigende wijze moeten worden aangetoond, bijvoorbeeld door kostenvergelijkingen met bedrijven die niet deelnemen aan de regeling. Geadviseerd wordt om transactiekosten in principe niet te vergoeden.

De vergoedingen voor de werkzaamheden of gebruiksbepalingen in deze Catalogus moeten, met inachtneming van de plafonds die voor steun zijn opgenomen in de bijlage II bij Verordening 1305/2013 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling worden gezien als maximaal toelaatbaar. De uiteindelijke vergoeding voor een dienst wordt bepaald door de subsidieverstrekker en kan dus lager liggen, maar voldoet aan het in Verordening 1305/2013 genoemde plafond voor de desbetreffende dienst.

In het algemeen geldt dat een op de Catalogus gebaseerde dienst die door een landbouwer wordt uitgevoerd en waarbij de vergoeding gebaseerd is op gedeelde inkomsten en gemaakte extra kosten niet tevens kan worden vergoed - of kan worden gecumuleerd - met steun uit andere lokale, regionale, nationale of Europese regelingen die kosten voor dezelfde dienst subsidieert.

Voor zover sprake is van maatregelen onder de Kaderrichtlijn water geldt dat afdeling 1.1.6. van de Richtsnoeren van de Europese Unie voor staatssteun in de landbouw- en de bos-

bouwsector en in plattelandsgebieden 2014-2020 van toepassing is. Dit betekent dat de vergoedingen voor deze maatregelen moeten voldoen aan het minimumbedrag en de maximumbedragen zoals vermeld onder punt 249 van de Richtsnoeren, tenzij daarvan met toepassing van randnummer 250 van de Richtsnoeren in deze Catalogus gemotiveerd vanaf is geweken.

Bovendien geldt ten aanzien van de zogenaamde derogatiebedrijven¹ dat geen vergoeding wordt verstrekt voor bemestingsniveaus die lager zijn dan het toegestane derogatieniveau (230 kg N/ha of 250 kg N/ha) maar hoger dan het standaardniveau 170 kgN/ha.

4.2. Vergoedingssystematiek

Bij de activiteiten in een cluster wordt primair onderscheid gemaakt naar "aanleg", "onderhoud", en de "inzet van grond". Deze onderdelen zijn te relateren aan de vergoedingsgrondslagen voor langjarige dienstverlening (verbintenissen van 5-7 jaar):

- investeringen (aanleg)
- extra kosten (onderhoud, maar ook monitoring, professionalisering en organisatie)
- inkomstenderving (inzet van grond: opbrengstderving/ waardedaling)
- transactiekosten (bijkomende kosten)(NB zie kanttekening 4.6)
- baten (eventuele inkomsten)

Op de genoemde onderdelen "aanleg", "onderhoud" en de "inzet van grond" is sprake van een differentiatie naar afzonderlijke werkzaamheden en bepalingen met ieder een eigen maximale vergoeding. Deze gedifferentieerde onderverdeling biedt de ruimte om in te kunnen spelen op lokale omstandigheden en specifieke arbeidshandelingen die voor een cluster nodig worden geacht.

Gerangschikt naar de eerdergenoemde grondslagen voor dienstverlening, wordt de vergoedingssystematiek op uitgangspunten in de navolgende paragrafen toegelicht. Aangezien tijdnormen, prijzen en uurtarieven daarbij een prominente plaats innemen, wordt allereerst verwezen naar box 1.

Box 1 Tijdnormen, prijzen en uurtarieven

De tijdnormen en de machines die bij de verschillende maatregelen worden gebruikt zijn ontleend aan het normenboek Bos en Natuur WUR Alterra 2014. De kosten van arbeid zijn de kosten van een medewerker MBO uit dit normenboek. Tevens is dit gelijk aan de kosten arbeid exclusief BTW voor het gebruik maken van de bedrijfsverzorgingsdienst.

Bij landbouwkundige activiteiten wordt voor de inzet van machines ook uitgegaan van de KWIN-veehouderij 2014. De machinekosten zijn de berekende kosten bij onderling gebruik van machines inclusief brandstofkosten. Jaarlijks worden de prijzen geactualiseerd. In bijlage L zijn de maatregelen uitgewerkt en samengevat in bijlage E. Voor de berekening van de opbrengstderving op bouwlanden is de KWIN AGV 2012 toegepast. (KWIN-AGV staat voor kwantitatieve Informatie voor de Akkerbouw en de Vollegrondsgroente teelt). De inkomstendervingen zijn weergegeven in bijlage M. Deze bouwt voort op de systematiek ontwikkelt voor Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL) 2010. De rekenregels zijn vastgelegd in bijlage 12 POP 2 van Nederland. Deze rekenregels zijn overgenomen in deze herziene Catalogus. Voor graslanden wordt gebruik gemaakt van de berekeningen van de "Werkgroep onderbouwings gebruiksnormen", waarin de onderzoeksinstituten Alterra, Plant Research International en Animal Sciences Group vertegenwoordigd waren.

De in deze Catalogus genoemde prijzen voor maatregelen zijn exclusief BTW. De inkomstendervingen zijn inclusief BTW.

¹ Als bedoeld in 2014/291/EU: Uitvoeringsbesluit van de Commissie van 16 mei 2014 tot verlening van een door Nederland gevraagde derogatie op grond van Richtlijn 91/676/EEG van de Raad inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (*Pb EU* 2014, L 148/88-94).

4.3. Investeringsen

4.3.1. Aanleg

Inrichtingswerkzaamheden dienen in de regelingen altijd te worden gecombineerd met onderhoud. Er kan dus niet alleen een vergoeding voor aanleg worden toegekend. De aanleg wordt vergoed op basis van werkelijke kosten. De dienstverlener zal een begroting of meervoudige offerte moeten overleggen. Inboet, al dan niet meerjarig, kan hierin worden meegenomen.

In beide gevallen worden (plant)materialen vergoed op basis van een gespecificeerde factuur. Box 2 illustreert de vergoedingsberekening voor aanleg op clusterniveau.

Box 2 Vergoedingsberekening Aanleg

1. Inrichtingskosten	Arbeid (werkelijke kosten)	A
	Machines (werkelijke kosten)	B
	<u>Materialen (werkelijke kosten)</u>	C+
	<i>Subtotaal</i>	D
2. Plankosten	Opstellen plan	E (10% van D)
	Maken bestek	F (5% van D+E)+
	<i>Subtotaal</i>	H
	Totaal	Aanleg (D+H)

Begroting

Van een begroting is veelal sprake bij aanleg van landschapselementen en randen (kleinschalige maatregelen). De ingediende begroting zal door de uitvoeringsorganisatie van de subsidieverstreker worden getoetst aan de in paragraaf 4.8 genoemde bronnen voor tijdnormen, prijzen en uurtarieven. Op basis van deze begroting wordt de beschikking verleend.

Offerte

In geval van maatwerk zoals bij de clusters met een natuurdoelstelling (o.a. bos, moeras), is veelal sprake van uitbesteding door de dienstverlener aan bijv. een loonwerker, op basis van een offerte. In geval van uitbesteding dient een dienstverlener voor de uitvoering van de werkzaamheden offerte op te vragen bij drie daartoe geschikt geachte bedrijven. Na goedkeuring van de offerte wordt de vergoeding uitgekeerd op basis van de werkelijke kosten binnen het maximaal op grond van de Catalogus goed te keuren bedrag. Na aanleg zal de dienstverlener een overzicht van de werkelijk gemaakte kosten aan de uitvoeringsorganisatie moeten overleggen. Op basis van dit overzicht en facturen (materiaal) wordt de vergoeding definitief vastgesteld en uitgekeerd.

Ingeval sprake is van uitbesteding van werkzaamheden door de dienstverlener, kunnen – afhankelijk van de hoogte van de verleende subsidie – de voorschriften van richtlijn 2004/18/EG van toepassing zijn: dit betreft met name artikel 8 van die richtlijn, welk artikel voorschriften stelt bij de plaatsing van opdrachten die voor meer dan 50% door de aanbestedende diensten worden gesubsidieerd. In dergelijke situaties dienen betreffende voorschriften derhalve als subsidievoorwaarden te worden opgenomen. Indien de genoemde richtlijn niet van toepassing is, dient als subsidievoorwaarde te worden opgenomen dat bij de aanbesteding instanties die de werkzaamheden kunnen uitvoeren op een open en transparante wijze worden geselecteerd zonder dat daarbij sprake is van discriminatie. De vergoedingsberekening, indien uitbesteding aan de orde is, betreft het offerte bedrag. Indien een dienstverlener zelfstandig de aanleg ter hand neemt kan de vergoeding worden opgebouwd uit de plankosten (F: opstellen plan en bestekkosten) en de inrichtingskosten (D: arbeidskosten, machinekosten en materiaal kosten). Afrekening vindt plaats op basis van de werkelijke kosten.

4.4. Onderhoud

De vergoeding is gebaseerd op de voor de activiteit benodigde tijd, met onderscheid naar arbeid en benodigd materieel (machines) per eenheid (oppervlakte, stuks of lengte-eenheid). Om op transparante wijze in te kunnen spelen op regionale omstandigheden en verschillen, worden sommige werkzaamheden verdergaand gedifferentieerd, naar bijvoorbeeld bedekkingsgraad of stamdikte en worden bijzondere werkzaamheden of kostenposten zoals transport apart onderscheiden. De gepresenteerde maximumvergoeding voor de verschillende werkzaamheden komt tot stand door de benodigde tijd per eenheid te vermenigvuldigen met de eerdergenoemde te hanteren uurtarieven. In bijlage L is de onderbouwing van de vergoeding van alle maatregelen die kunnen voorkomen bij het beheer van natuur en landschap opgenomen. In het geval van onderhoud aan objecten en voorzieningen betreft de maximumvergoeding een standaard uurprijs inclusief materialen, overeenkomstig de CAO's van de betrokken vaklieden (Lt.14). Deze bedragen zijn in bijlage E opgenomen. Gestandaardiseerde eenheidsprijzen voor onderhoud aan objecten en voorzieningen blijken hier niet mogelijk.

Bij de berekening van de maximumvergoedingen is uitgegaan van materieel dat voor het type activiteit voor de hand ligt. Gebruik van dat type materieel wordt echter niet verplicht gesteld, wel is de daarop gebaseerde maximumvergoeding bindend.

De kosten voor benodigde materialen zoals bijvoorbeeld zaadmengsels, maar bijvoorbeeld ook een "wildredder", of bijkomende kosten zoals voor het storten van maaisel of snoeiafval zullen door de subsidieverstrekker nader moeten worden bepaald en in de uiteindelijke dienst met bijbehorende vergoeding moeten worden opgenomen. De subsidieverstrekker zal daartoe de benodigde hoeveelheid moeten berekenen en onderbouwen. Box 3 illustreert de vergoedingsberekening voor onderhoud op clusterniveau.

Box 3 Vergoedingsberekening onderhoud

1.	Uitvoering	Verschillende werkzaamheden	A1 A2 A3
2.	Inventarisatie werkzaamheden (optioneel)	Materiaal (werkelijke kosten) <u>Individuele basis</u>	B C +
		<i>Subtotaal</i>	D
3.	Baten (optioneel, zie 4.7)	<u>Eventuele inkomsten uit bijproducten</u>	E - / _
		<i>Subtotaal</i>	F (D-E)
4.	Transactiekosten*	<u>Maximaal 20% van G</u>	G
	Totaal	Onderhoud (F+G)	

* zie ook blz 10

4.4.1. Rapportage

Er wordt onderscheid gemaakt naar twee vormen van rapportages die direct aan het beheer zijn toe te schrijven:

- a. door individuen;
- b. door collectieven.

De hier bedoelde rapportages zijn een voorwaarde om voor vergoeding in aanmerking te komen. De rapportage is direct gekoppeld aan het door de dienstverlener uit te voeren beheer. Van rapportage door collectieven is sprake in het geval van georganiseerd natuurbe-

heer (weidevogel- en botanische beheer, bosbeheer). Samenwerkingsverbanden, vaak agrarische natuurverenigingen of bosgroepen, worden gestimuleerd gezamenlijk verschillende beheersaspecten te organiseren en te professionaliseren. Het op effectieve wijze, bijvoorbeeld volgens de SOVON-richtlijnen (weidevogelbeheer), gezamenlijk rapporteren van een groot areaal is één van die aspecten.

4.4.2. *Professionalisering*

Dienstverleners kunnen worden gestimuleerd om zich verder in de verschillende aspecten van het agrarisch en particulier beheer te bekwamen. De kosten voor het volgen van trainingen en cursussen kunnen op individuele basis worden vergoed. Hiervoor is een apart cluster "professionalisering" opgenomen (bijlage D).

Ten behoeve van de professionalisering worden samenwerkingsverbanden gestimuleerd om de verschillende aspecten ten behoeve van aanleg en onderhoud (kennisbevordering, samenwerking, promotie, administratie) te organiseren. Ook deze kosten kunnen worden vergoed.

4.5. **Inkomstenderving**

4.5.1. *Inzet van grond*

De vergoeding voor de "inzet van grond" vindt in beginsel plaats op basis van opbrengstderiving of waardedaling. Een vergoeding voor de inzet van grond mag alleen worden uitgekeerd indien het een nieuw aan te leggen element betreft. Voor bestaande elementen mag geen vergoeding voor de inzet van grond worden toegekend. De vorm (opbrengstderiving of waardedaling) is afhankelijk van het onomkeerbare karakter van de cluster (wel of niet functieverandering):

- a. opbrengstderiving: indien de primaire landbouwkundige productie op de betrokken grond als gevolg van de cluster wordt beperkt of tijdelijk wordt opgeheven;
- b. waardedaling: indien niet alleen de landbouwkundige productie op de betrokken grond wordt opgeheven, maar ook de functie onomkeerbaar wordt omgezet overeenkomstig de doelstelling (natuur, landschap, water, cultuurhistorie) en er geen landbouwkundige productie meer kan plaatsvinden.

4.5.2. *Opbrengstderiving*

Voor clusters die plaatsvinden op gronden die (op termijn) in landbouwkundige productie blijven, is de hoogte van de vergoeding voor de inzet van de grond gerelateerd aan de verminderde productie als gevolg van de uitvoering van het onderhoud binnen het cluster, en de daaruit voortvloeiende inkomstenderving. Het betreft de volgende typen clusters:

- vlakdekkende clusters op gras- en bouwland, zoals de botanische- en de (weide)vogelgraslanden;
- randen langs landbouwpercelen, zoals akker- en graslandranden, de milieuranden en zomen;
- opgaande begroeiingen (landschapselementen), indien de keuze is gemaakt om na afloop van de overeenkomst de grond weer in landbouwproductie te nemen.

De opbrengstderiving, die de uitvoering van het onderhoud binnen het cluster met zich meebrengt, is de resultante van één van de volgende gebruiksbepalingen, met een eventueel onderscheid naar het huidige grondgebruik (grasland, bouwland) en de grondsoort:

- optimaliseren broed- en opgroeimogelijkheden;
- creëren nat biotoop;
- creëren foerageergebied;
- verschrallen;

- extensiveren landbouwkundige productie;
- uit primaire landbouwkundige productie nemen.

De gebruiksbepalingen in het cluster hebben betrekking op de inzet van grond. Iedere bepaling staat voor een aantal vereisten, zoals bijvoorbeeld een "uitgestelde maaidatum" en "niet mogen bemesten". Het gevolg is een gecombineerd effect op de productie en de hoogte van de vergoeding. Box 4 illustreert de vergoedingsberekening op clusterniveau voor de inzet van grond in geval van opbrengstderving.

De Catalogus voorziet in de mogelijkheid om de opbrengstderving af te stemmen op een (regionaal) bouwplan. Op het moment dat een regio een eigen bouwplan voordraagt, kan de bijbehorende opbrengstderving en maximum vergoeding worden doorgerekend, mits het bouwplan is onderbouwd met harde data van onafhankelijke onderzoeksinstituten.

De gebruiksbepalingen met de bijbehorende maximumvergoedingen worden nader toegelicht in bijlage M. Indien van toepassing wordt in de clusterbeschrijvingen (bijlage D) verwezen naar de mogelijke gebruiksbepalingen. De uiteindelijke keuze voor een gebruiksbepaling is afhankelijk van de specifieke doelstelling van het cluster.

Box 4 Vergoedingsberekening inzet van grond (opbrengstderving)

1.	Opbrengstderving	Naar gebruiksbepalingen	A
2.	Transactiekosten (zie 4.6)	<u>Maximaal 20% van A</u>	B +
	Totaal		Grond (A+B)

4.5.3. Waardedaling

Voor clusters die een functieverandering met zich meebrengen en ook als zodanig zijn "zeker gesteld" (planologisch én notarieel), betreft de vergoeding voor de inzet van de betrokken grond de waardedaling die het gevolg is van die omzetting naar een andere functie. De bepaling van de daadwerkelijke grondwaardedaling geschiedt op basis van taxatie, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke restwaarde na omzetting. Deze is afhankelijk van de doelstelling (natuur, landschap, water) of zelfs het type "natuur" (bijlage N). Een subsidieverstrekker kan afhankelijk van de cluster besluiten om de taxatie op perceelsniveau te laten plaatsvinden, dan wel te werken met een getaxeerde gemiddelde grondprijs voor de regio (Individuele taxatie resulteert namelijk in extreem hoge uitvoeringskosten ten opzichte van de veelal kleinschalige uitvoering van clusters.)

In bijlage N is aangegeven op welke wijze de bepaling van de waardedaling plaatsvindt. Daarnaast is ook aangegeven op welke manier de handhavingsmaatregelen volgens de Europese Commissie moet worden ingevuld voor deze vergoedingen.

De vorm waarin de vergoeding voor de inzet van grond wordt uitgekeerd: éénmalige bijdrage, evenredige jaarlijkse deelbetalingen over een vastgestelde periode, dan wel als (erf)pachtvergoeding staat de subsidieverstrekker vrij. In alle gevallen mag de vergoeding echter niet hoger zijn dan de maximumvergoeding gebaseerd op de getaxeerde waardedaling. Box 5 illustreert de vergoedingsberekening op clusterniveau voor de inzet van grond in geval van waardedaling.

Box 5 Vergoedingsberekening Cluster – inzet van grond (waardedaling)

Waardedaling	Taxatie (perceel/ regionaal)	A
	Totaal	Grond (A)

4.6. Transactiekosten

Ingevolge de nieuwe Kaderverordening Plattelandsontwikkeling (Lt.6) is het mogelijk om *transactiekosten* te vergoeden voor de onderhoudswerkzaamheden en de inzet van grond tot een maximumpercentage van 20%. Transactiekosten zijn kosten die worden veroorzaakt door het voornemen om een verbintenis aan te gaan (zie punt 55 van de Communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de Landbouw- en de Bosbouwsector 2007-2013). Ingevolge artikel 28, zesde lid, van verordening (EG) wordt onder transactiekosten verstaan de met het laten plaatsvinden van de transactie gemoeide kosten die niet rechtstreeks zijn te rekenen tot de uitvoeringskosten van de verbintenis waarop zij betrekking hebben. In de Nederlandse invulling worden de volgende kostenposten onder transactiekosten opgevoerd:

- a) het verzamelen van informatie over de subsidieregeling, de mogelijkheid om groenblauwe diensten af te sluiten, verkennen van inpassingsmogelijkheden in het bedrijf etc.
- b) mondeling en schriftelijk overleg met de overheidsinstanties
- c) het invullen van formulieren (aanvraagformulieren, vergunningaanvragen etc.)

Al deze kostenposten worden niet gemaakt door bedrijven die geen agromilieuverbintenissen afsluiten of verlengen. De transactiekosten bedragen maximaal 20 % van de van de vergoeding die voor de agromilieue- en klimaatverbintenissen wordt betaald. Het is de vergoeding van de extra uren die een dienstverlener moet besteden aan transactie en de kosten voor het inhuren van een expert.

Indien de subsidieverstrekker transactiekosten wil vergoeden, dienen deze kosten conform artikel 224 van de richtsnoeren op overtuigende wijze moeten worden aangetoond, bijvoorbeeld door kostenvergelijkingen met bedrijven die niet deelnemen aan de regeling. Geadviseerd wordt om transactiekosten in principe niet te vergoeden.

4.7. Baten

Naast kosten dient bij de opbouw van de vergoeding ook rekening te worden gehouden met de eventuele baten of inkomsten. In het geval van opbrengstderving wordt daarom niet alleen rekening gehouden met de verminderde inkomsten uit productie als gevolg van de uitvoering van het cluster, maar ook met eventuele besparingen die het gevolg zijn van het niet toepassen van bijvoorbeeld kunstmest of chemische bestrijdingsmiddelen. Indien sprake is van een *beperkte landbouwkundige productie*, dan zijn genoemde baten reeds verrekend in de vergoeding voor opbrengstderving. Bij het *volledig uit landbouwkundige productie nemen* en bij *onderhoudswerkzaamheden* kan ook sprake zijn van inkomsten. De subsidieverstrekker dient zelf deze inkomsten te betrekken en te verrekenen in de totale vergoeding voor de dienst.

Indien grond uit productie genomen wordt en de deelnemer een vergoeding voor de vermindering van de waarde van de grond krijgt dienen alle werkzaamheden te geschieden vanuit de natuurbeheersfunctie. In dat geval kunnen er beperkte baten zijn bv. ingeval een rest-

product geogst wordt bij de uitvoering van het natuurbeheer van deze natuurterreinen. Deze baten dienen verrekend te worden met de kosten van het beheer.

4.8. Bronnen voor bepalen tarieven

Voor het bepalen van de normen is gebruik gemaakt van onafhankelijke bronnen:

- Animal Sciences Group Wageningen UR, Kwantitatieve Informatie Veehouderij 2013.
- KWIN/AGV 2012; Kwantitatieve informatie Praktijkonderzoek voor akkerbouwgewassen en Groenteteelt in de vollegrond
- WUR/LEI Landbouw Economisch Instituut, Centrum voor Economische Informatie (voor KVEM prijs en kunstmestprijs)
- Kwantitatieve Informatie (KWIN), Akkerbouw en Vollegrondsgroenteteelt 2009
- CAO's Bedrijfsverzorging, (bos)Bouw, HBA (Hoofd Bedrijfschap Ambachten), Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf
- PRI/WUR rapport 79: Gebruiksnormen bij verschillende landbouwkundige en milieukundige uitgangspunten.
- Normenboek Bos en Natuur Alterra 2014.
- Actualisatie berekeningen Boeren voor Natuur, rapport 163. Livestock Research, WUR, 2013
- Schadeberekening graslandinundatie op melkveebedrijven, rapport 700. Livestock Research, WUR, 2013

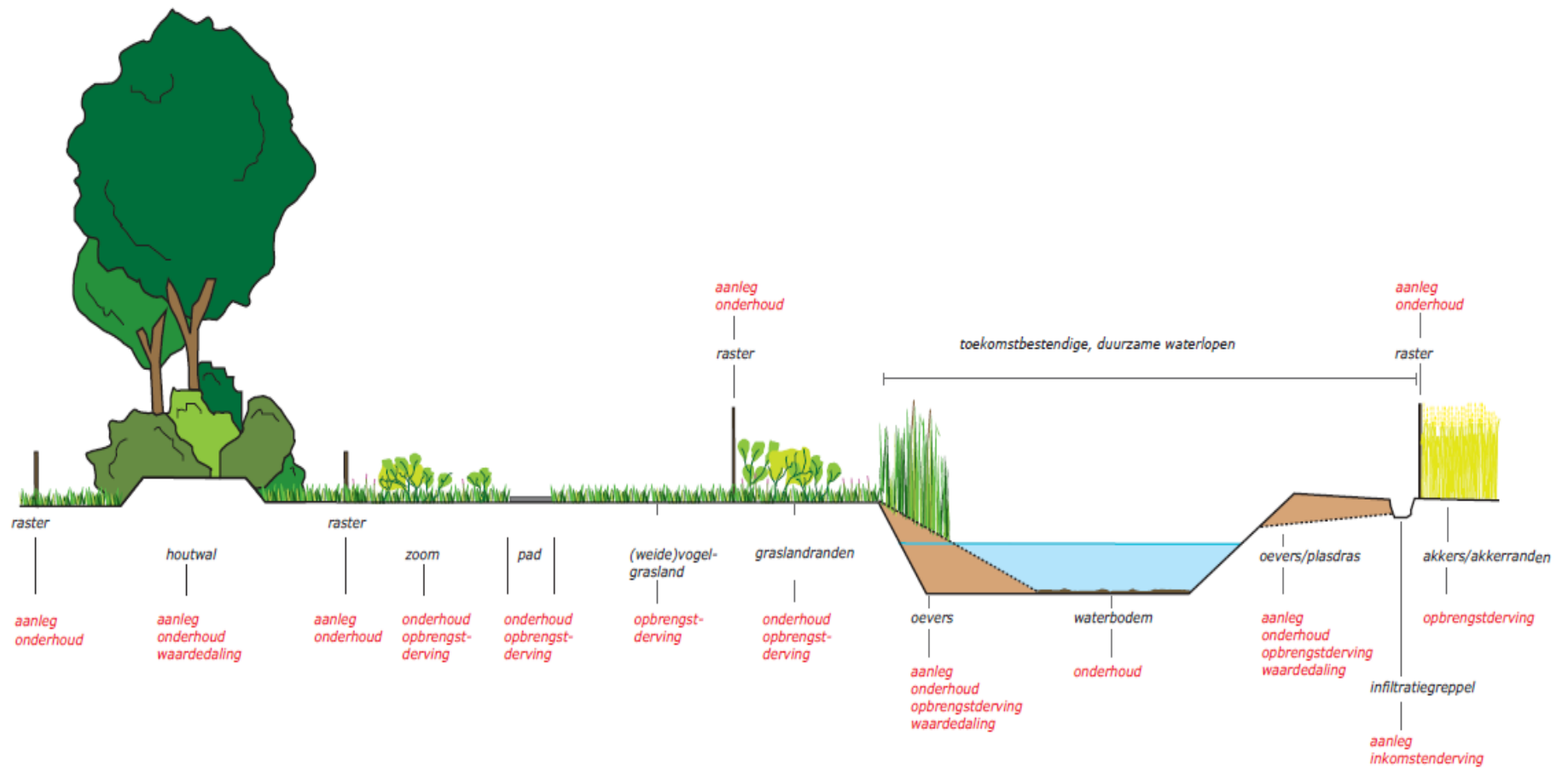
5. Handleiding

De eigenaar van een bestaande regeling vindt zijn diensten niet één op één terug in deze Catalogus, net zo goed als dat een initiatiefnemer geen kant en klare dienst aantreft. Een subsidieverstrekker kan zijn dienst echter wel toetsen op de gedifferentieerde vergoedings-systematiek en ook een initiatiefnemer kan met behulp van de Catalogus een dienst samenstellen. Dit hoofdstuk vormt een handleiding voor de toepassing van de Catalogus in de praktijk voor (toekomstige) subsidieverstrekkers. In alle gevallen geldt dat de subsidieverstrekker in de eigen regeling precies omschrijft wat de doelstelling van de dienst is, op welke dier- of plantensoort en cluster deze is afgestemd, aan welke maatvoering het element of object moet voldoen, welke werkzaamheden van toepassing zijn, met welke frequentie en wat dus de hoogte van de vergoeding is.

De hoogte van die vergoeding moet te allen tijde reëel zijn, gebaseerd op de werkelijk te maken kosten, en afgestemd op de lokale omstandigheden. Er mag dus in geen geval sprake zijn van het simpelweg overnemen van de maximale vergoedingen. Dit is ook niet verstandig omdat het de beoogde marktwerking (vraag en aanbod) tegenwerkt, en daarmee in strijd is met de grondbeginselen.

5.1. Algemene richtlijn

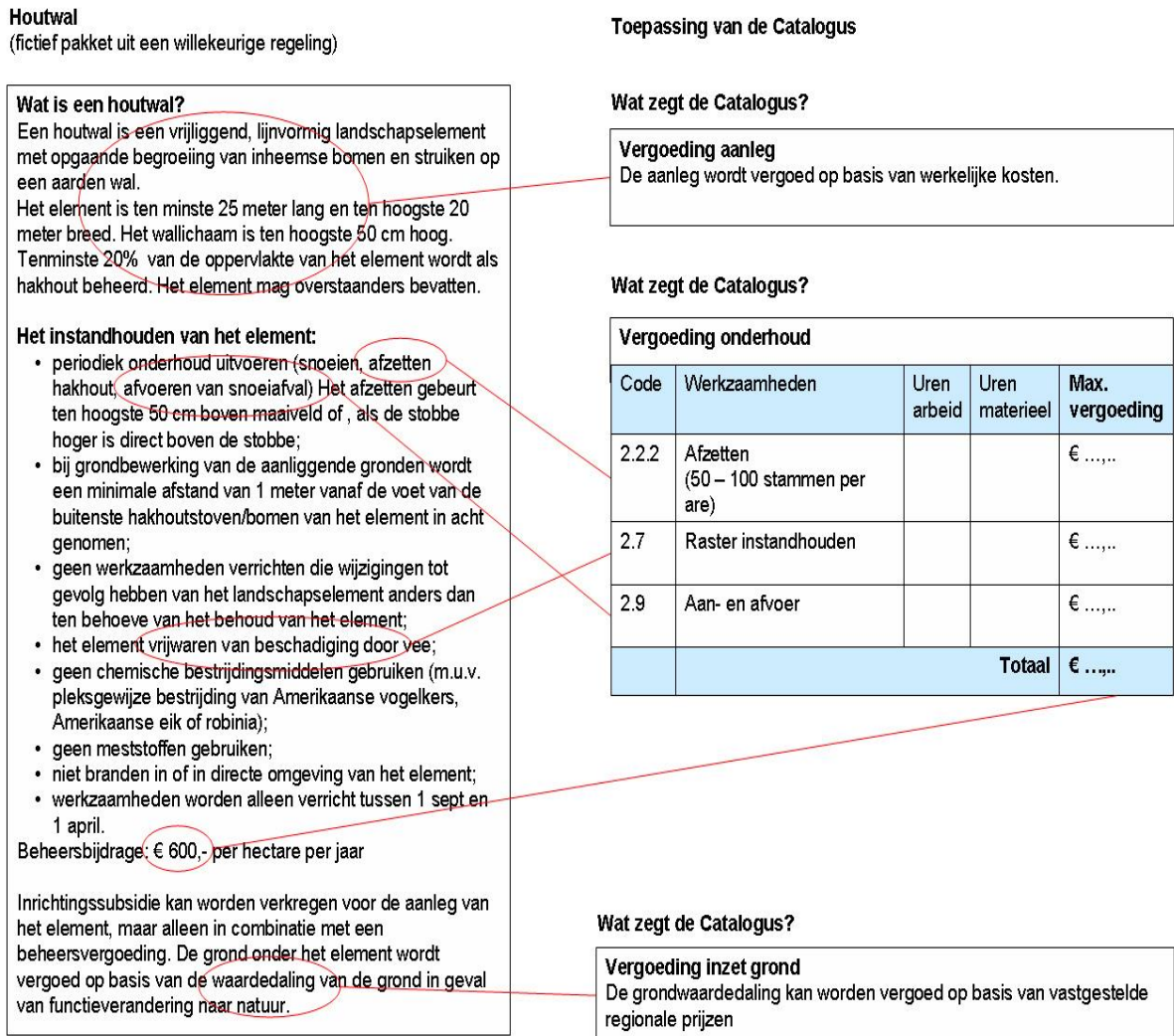
Uitgangspunt voor het toepassen van de Catalogus is het ruimtelijk scheiden van clusters. Deze kunnen naast elkaar voorkomen, maar elkaar niet overlappen. Zo dienen randinvloeden (schaduwwerking) van opgaande beplantingen op nabijgelegen landbouwgronden niet in de vergoeding van de cluster "houtwal" te worden betrokken, maar via bijvoorbeeld de cluster "zoom" te worden ondervangen. Een strikte scheiding van clusters naar het daadwerkelijke ruimtebeslag voorkomt zo een ongewenste stapeling of interferentie van vergoedingen. Dit algemene principe wordt geïllustreerd aan de hand van een voorbeeld (figuur 1.).

Figuur 1. Ruimtelijke toepassing vergoedingsgrondslagen voor clusters: houtwal, zoom, recreatief medegebruik botanische graslanden, oevers, waterbodem, oevers/plasdras, infiltratiegreppel en akkerranden

5.2. Eigen dienst toetsen

De Catalogus gaat uit van uitgesplitste activiteiten en gebruiksbepalingen. Een subsidieverstrekker kan zijn gevraagde dienst toetsen door de vergoedingen op de onderdelen aanleg, onderhoud, inzet van grond te vergelijken met de afzonderlijke activiteiten, bepalingen en bijbehorende maximumvergoedingen in de Catalogus. Bij een te hoog gebleken eigen vergoeding kan deze nu zelf worden herberekend en aangepast. Figuur 2 illustreert deze werkwijze.

Figuur 2. Werkwijze voor toetsing van cluster aan de Catalogus

5.3. Eigen dienst samenstellen

Iedere subsidieverstrekker kan met behulp van de activiteiten en bepalingen uit de Catalogus zijn eigen dienst met bijbehorende vergoeding(en) samenstellen. De clusterbeschrijvingen (bijlage D) zijn hiervoor de eerste ingang, waarna de dienst stapsgewijs tot stand komt:

1. Uitgaande van de specifieke doelstelling en de lokale omstandigheden worden de benodigde werkzaamheden (aanleg/ onderhoud), en de eventuele gebruiksbepalingen (opbrengstderving) geselecteerd;
2. Bij de werkzaamheden wordt indien sprake is van een nadere categorisering naar bijvoorbeeld stamdikte, ook een passende keuze gemaakt;
3. De vergoedingen voor aanleg, onderhoud en/ of de inzet van grond worden in overeenstemming met hoofdstuk 4 van de Catalogus afzonderlijk opgebouwd, dus binnen de vastgestelde maxima;
4. Afhankelijk van de wensen van de subsidieverstrekker wordt binnen die maximale vergoedingen (bijlage E en M) de vergoeding nader vastgesteld.

In de handreiking die voor subsidieverstrekkers is opgesteld, (zie webportaal Natuur en Landschap in paragraaf 6.2) zijn de vereisten opgenomen om de "eigen cluster" in een dienstige vorm te gieten, waarbij gedacht moet worden aan:

- vermelden van de frequentie waarmee werkzaamheden dienen plaats te vinden
- aanduiden van de maatvoering (minimale/ maximale lengte, breedte, oppervlak)
- overige niet aan de vergoeding gerelateerde voorschriften.

De als zodanig vormgegeven dienst kan vervolgens worden opgenomen in een (bestaande) regeling. Die regeling maakt duidelijk, waar, hoe en onder welke voorwaarden genoemde dienst wordt gevraagd, welke concrete vergoeding de vrager daartegenover stelt en hoe de doelmatigheid ervan wordt gecontroleerd. Onderdeel van de regeling zijn de algemene eisen vanuit de Europese Richtsnoeren. Een overzicht van de algemene eisen en eisen per cluster zijn weergegeven in Bijlage Q.

De hierboven beschreven werkwijze wordt nader uiteengezet in bijlage P.

5.4. Eigen dienst aanmelden

Nadat de dienst is opgenomen in een regeling dient de subsidieverstrekker deze regeling aan te melden bij BIJ12 (per email aan: groenblauwediensten@bij12.nl). Zij vervult de loketfunctie voor subsidieverstrekkers en initiatiefnemers met betrekking tot de feitelijke toepassing van de Catalogus (zie paragraaf 6.1 Organisatie).

5.5. Toetsen van regelingen op basis van de Catalogus Groenblauwe Diensten

Alle regelingen die op basis van de Catalogus Groenblauwe Diensten worden opgesteld, worden door een onafhankelijke adviescommissie getoetst op conformiteit met de Catalogus. De Adviescommissie maakt daarbij gebruik van deskundigen afkomstig van LEI, Alterra, etc. (de voormalig technisch economische werkgroep, de TEWG). De Adviescommissie brengt advies uit aan de subsidieverstrekker. Pas nadat de adviescommissie een positief advies heeft afgegeven, kan de betreffende regeling in werking treden. Als de Adviescommissie heeft geconcludeerd dat de regeling conform de Catalogus is opgesteld, dan wordt deze opgenomen in het register met alle regelingen op basis van de Catalogus. Als de conclusie is

dat de regeling niet conform de Catalogus is opgesteld, valt de regeling niet onder de Catalogus. De subsidieverstrekker zal de regeling dan zelf moeten melden bij de Europese Commissie.

6. Beheer

6.1. Beheerorganisatie

Interprovinciaal Overleg: Het IPO is primair verantwoordelijk voor het beheer van de Catalogus. Zij heeft de volgende taken en verantwoordelijkheden:

1. loket voor regelingseigenaren en initiatiefnemers met betrekking tot de feitelijke toepassing van de Catalogus;
2. inventariseren en verwerken van aanmeldingen voor nieuwe diensten: werkzaamheden (differentiaties) en gebruiksbepalingen tot een nieuwe editie;
3. loket voor de Europese Commissie betreffende de actualisatie van de Catalogus.

Het IPO heeft deze beheertaken overgedragen aan BIJ12.

6.2. Toegankelijkheid

Het bestaan en de functie van de Catalogus worden breed gecommuniceerd. Daarvoor is een website voor de Catalogus ontwikkeld:

<http://www.portaalnatuurenlanschap.nl/themas/catalogus-groenblauwe-diensten/overzicht/>.

De handreiking voor het samenstellen van een dienst is via deze website bereikbaar. Op deze website en via de communicatiekanalen van het Ministerie van EZ, individuele provincies en betrokken maatschappelijke organisaties wordt ook doorverwezen naar BIJ12 en de eerder beschreven beheersorganisatie. Hier kan ook onderhavige Catalogus digitaal (met menu structuur) of analoog worden verkregen.

6.3. Actualisatie tarieven Catalogus

De Catalogus wordt jaarlijks geactualiseerd. Dit geldt in elk geval voor de aanpassing van de tarieven van arbeid en machines aan de actualiteit in de markt. De maximumvergoedingen (bijlagen E en M) worden jaarlijks geactualiseerd op basis van onderzoek door de WUR. Een herziening van de Catalogus kan ook voortkomen uit een wijziging van de relevante dwingende normen of minimumeisen voor het gebruik van meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen en/of andere relevante dwingende eisen voortkomend uit Europese en nationale wetgeving (baseline/cross compliance). En tot slot kan een herziening ook voortkomen uit de wensen van de gebruikers om nieuwe activiteiten of clusters aan de Catalogus toe te voegen.

De Catalogus is ook een belangrijke bron van informatie en contacten. Het biedt mogelijkheden om goede ervaringen te kopiëren en te leren van de (minder) succesvolle initiatieven. Het wiel hoeft niet meer opnieuw te worden uitgevonden.

6.4. Normen

BIJ12 maakt afspraken met de onafhankelijke onderzoeksinstituten Alterra, PPO, LEI en ASG voor het periodiek actualiseren van alle (tijd)normen. Daarnaast wordt ieder jaar, in het kader van de nieuwe editie een beroep gedaan op genoemde instituten voor de actualisatie van de prijzen.

Literatuurlijst

1. Richtsnoeren van de Europese Unie voor staatssteun in de landbouw- en de bosbouwsector en in plattelandsgebieden 2014-2020 (PbEU 2014, C 204/01)
2. Verordening (EU) Nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun in de landbouw- en de bosbouwsector en in plattelandsgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PbEU 2014, L 193/1). Dit is de zogenaamde Vrijstellingsverordening MKB Landbouw, ook wel Agricultural Block Exemption Regulation (ABER) genoemd
3. Verordening (EU) Nr. 1408/2013 van de Commissie van 18 december 2013 inzake de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun in de landbouwsector (PbEU 2013, L 352/9). Dit is de zogenaamde De-minimisvrijstelling Landbouwsector
4. Verordening (EU) Nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PbEU 2014, L 187/1). Dit is de zogenaamde Algemene groepsvrijstellingsverordening (AGVV);
5. Verordening (EU) Nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun (PbEU 2013, L 352/1). Dit is de reguliere de-minimisvrijstelling;
6. Verordening (EU) Nr. 1305/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2013 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling (ELFPO): Kaderverordening Plattelandsontwikkeling
7. Communautaire richtsnoeren inzake staatssteun voor milieubescherming (PbEU 2008, C 82/1) en de AGVV. Dit is het Milieusteunkader
8. Inleiding Berkowitz - Bestuurlijke Werkconferentie Groenblauwe diensten van 25 november 2005
9. Council Regulation (EC) No. 1782/2003 of 29 September 2003 establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers and amending regulations
10. Animal Sciences Group Wageningen UR, Kwantitatieve Informatie Veehouderij 2013.
11. KWIN/AGV 2012; Kwantitatieve informatie Praktijkonderzoek voor akkerbouwgewassen en Groenteteelt in de vollegrond
12. WUR/LEI Landbouw Economisch Instituut, Centrum voor Economische Informatie (voor KVEM prijs en kunstmestprijs)
13. Kwantitatieve Informatie (KWIN), Akkerbouw en Vollegrondsgroenteteelt 2009
14. CAO's Bedrijfsverzorging, (bos)Bouw, HBA (Hoofd Bedrijfschap Ambachten), Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf
15. Veldgids; ontwikkeling van botanische graslanden, Dienst landelijk Gebied Utrecht en IKC natuurbeheer Wageningen, Publicatienummer C-18
16. Bijlage 12 POP2 en aanvulling voor vergoedingen SNL 2010
17. Index Natuur SNL 2010
18. Index Landschap SNL 2009
19. Catalogus Groenblauwe Diensten 2011
20. PRI/WUR rapport 79: Gebruiksnormen bij verschillende landbouwkundige en milieukundige uitgangspunten.
21. Normenboek Bos en Natuur Alterra 2014.
22. Landschapsbeheer Nederland

23. Actualisatie berekeningen Boeren voor Natuur, rapport 163. Livestock Research, WUR, 2013
24. Landschapsbeheer Nederland
25. Schadeberekening graslandinundatie op melkveebedrijven, rapport 700. Livestock Research, WUR, 2013

Bijlagen

- A. Baseline: Europese Randvoorwaarden en overige relevante voorschriften
- B. Gegroepeerde relevante baselines Groene en Blauwe diensten
- C. Definities
- D. Clusterbeschrijvingen
- E. Vergoedingsdifferentiatie werkzaamheden –samenvatting van bijlage L
- F. Vervallen
- G. Vervallen
- H. Vervallen
- K. Vervallen
- L. Onderbouwing vergoedingsdifferentiatie werkzaamheden
- M. Onderbouwing vergoedingsdifferentiatie gebruiksbepalingen
- N. Bepaling waardedaling bij functiewijziging
- O. Overzicht regelingsteksten naar aanleiding van de richtsnoeren
- P. Werkwijze bij samenstelling regeling
- Q. Algemene eisen en eisen per cluster vanuit de Richtsnoeren - tekstblokken CGBD
- R. Notitie toelichting wijzigingen Catalogus
- S. Overzicht clusters en afdelingen Richtsnoeren
- T. Overzicht bovenwettelijke activiteiten agromilieuverbintenissen
- U. Onderbouwing hogere steunbedragen beheermaatregelen
- V. Goedkeuringsbesluit met kenmerk SA. 44848 (2017/N) 26 oktober 2018